Тақриз

ба автореферати диссертатсияи Солеҳзода Давлатбек Урок дар мавзуи «Экспертиҷаи судӣ дар мурофиаи ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.9. Ҳуқуқи мурофиаи ҷиноятӣ.

Диссертатсияи Солеҳзода Давлатбек Урок ба яке аз масъалаҳои муҳим ва ҳамеша мубрами илми ҳуқуқи мурофиаи ҷиноятӣ бахшида шудааст, ки он нақши экспертизаи судӣ дар раванди мурофиаи ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар бар мегирад. Дар шароити муосири рушди давлатдории ҳуқуқбунёд ва таҳкими адолати судӣ дар кишвар, истифодаи самараноки донишҳои махсус дар шакли экспертизаи судӣ аҳамияти аввалиндараҷа пайдо мекунад, зеро маҳз тавассути хулосаҳои экспертӣ имконияти ошкор намудани ҳақиқати объективӣ дар парвандаҳои ҷиноятӣ ба таври назаррас васеъ мегардад. Муаллиф дуруст таъкид менамояд, ки бе такя ба воситаҳои илмии исбот, аз ҷумла экспертизаи судӣ, расидан ба қарорҳои одилона ва асоснок дар мурофиаи ҷиноятӣ ғайриимкон мегардад.

Актуалӣ будани мавзуи таҳқиқот аз он бармеояд, ки гарчанде дар қонунгузории амалкунандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон асосҳои ҳуқуқии ташкили ва гузаронидани экспертизаи судӣ пешбинӣ шудаанд, вале дар амалия ҳанӯз ҳам як қатор масъалаҳои баҳснок ва норавшан боқӣ мондаанд. Аз ҷумла, тартиби таъини экспертиза, интихоби эксперт, арзёбии хулосаҳои экспертӣ аз ҷониби мақомоти тафтишотӣ ва судӣ, инчунин масъалаи мустакилияти эксперт ва кафолатҳои ҳуқуқии иштирокчиёни мурофиа дар ин раванд пурра танзим нашудаанд ё ниёз ба такмили иловагӣ доранд. Ҳамин ҳолат зарурати таҳқиқоти илмии мукаммалро дар ин самт асоснок менамояд.

Муаллиф дар диссертатсия ба таҳлили васеи сарчашмаҳои илмӣ ва қонунгузорӣ такя намуда, кӯшиш намудааст, ки моҳияти ҳуқуқӣ ва амалии экспертизаи судиро ҳамчун институти муҳими ҳуқуқи мурофиаи ҷиноятӣ ошкор созад. Дар ин раванд, ӯ ба таври дуруст қайд менамояд, ки экспертизаи судӣ на танҳо воситаи техникии муайян намудани далелҳо, балки як унсури муҳими системаи исбот дар мурофиаи ҷиноятӣ мебошад,

ки ба ташаккули эътимоди суд ба ҳолатҳои воқеии парванда таъсири мустақим мерасонад. Муаллиф инчунин ба нақши эксперт ҳамчун шахси дорои донишҳои махсус таваҷҷуҳ намуда, ӯро ҳамчун иштирокчии мустақили мурофиа, ки дар асоси принсипҳои объективият ва мустақилият фаъолият мекунад, тавсиф менамояд.

Дар диссертатсия ҷанбаҳои назариявии мавзӯъ дар асоси таҳлили ақидаҳои олимони ватанӣ ва хориҷӣ баррасӣ шудаанд. Муаллиф кӯшиш намудааст, ки мафҳуми «экспертизаи судӣ»-ро аз нуқтаи назари илмӣ муайян намояд ва онро ҳамчун шакли истифодаи донишҳои махсус дар раванди тафтишот ва муҳокимаи судӣ шарҳ диҳад. Дар ин замина, ӯ ба хусусияти мураккаби ин институти ҳуқуқӣ ишора намуда, таъкид мекунад, ки экспертизаи судӣ дар худ унсурҳои ҳам илмӣ, ҳам ҳуқуқӣ ва ҳам амалиро муттаҳид месозад.

Қисмати муҳими диссертатсия ба таҳлили асосҳои ҳуқуқии танзими экспертизаи судӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст. Муаллиф меъёрҳои Кодекси мурофиаи ҷиноятӣ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқукиро мавриди омӯзиш қарор дода, ба хулоса меояд, ки гарчанде заминаи ҳуқуқии институт вуҷуд дорад, вале он ниёз ба такмил дорад. Аз ҷумла, масъалаи дақиқ муайян кардани ҳуқуқ ва ӯҳдадориҳои эксперт, механизми арзёбии хулосаи экспертӣ ва нақши суд дар ин раванд бояд боз ҳам равшантар танзим карда шавад. Инчунин, зарурати таҳкими кафолатҳои ҳуқуқии иштирокчиёни мурофиа ҳангоми таъини экспертиза ва истифодаи натиҷаҳои он таъкид мегардад.

Дар қисмати таҳлили амалӣ муаллиф як қатор мушкилоти воқеии фаъолияти мақомоти тафтишотӣ ва судиро дар робита ба экспертизаи судӣ ошкор менамояд. Аз ҷумла, ҳолатҳои нодуруст ё беасос таъин шудани экспертиза, дер анҷом ёфтани он, норасоии ҳамоҳангӣ байни мақомоти тафтишотӣ ва муассисаҳои экспертӣ, инчунин мушкилоти марбут ба арзёбии хулосаҳои экспертӣ аз ҷониби судҳо мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Ин таҳлил хусусияти амалӣ дошта, ба беҳтар намудани фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ равона шудааст.

Яке аз ҷанбаҳои мусбати диссертатсия дар он ифода меёбад, ки муаллиф на танҳо мушкилотро муайян мекунад, балки як қатор пешниҳодҳои илмӣ ва амалӣ низ барои ҳалли онҳо пешниҳод менамояд. Ин пешниҳодҳо ба такмили қонунгузорӣ, беҳтар намудани тартиби таъини экспертиза, баланд бардоштани сифати фаъолияти экспертӣ ва таҳкими кафолатҳои ҳуқуқии иштирокчиёни мурофиаи ҷиноятӣ равона шудаанд. Ҳамин тавр, диссертатсия на танҳо хусусияти назариявӣ, балки аҳамияти амалӣ низ дорад.

Навоварии илмии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки муаллиф кӯшиш намудааст як қатор масъалаҳои муҳими институти экспертизаи судиро дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври комплексӣ таҳлил намояд. Аз ҷумла, такмили фаҳмиши назариявии мафҳуми экспертиза, пешниҳодҳои марбут ба таснифи он, инчунин таҳлили ҷой ва нақши эксперт дар системаи мурофиаи ҷиноятӣ метавонанд ҳамчун саҳми муайян дар рушди илм арзёбӣ гарданд.

Дар баробари ин, аҳамияти амалии таҳқиқот низ назаррас мебошад, зеро натиҷаҳои он метавонанд дар фаъолияти мақомоти тафтишотӣ, судӣ ва экспертӣ истифода шаванд. Илова бар ин, маводи диссертатсия метавонад дар раванди таълими донишҷӯёни ихтисосҳои ҳуқуқшиносӣ ҳамчун маводи таълимӣ хизмат намояд, ки ин низ аҳамияти онро афзун мекунад.

Бо вуҷуди ҷанбаҳои мусбати зиёди диссертатсия, метавон як қатор мулоҳизаҳои танқидиро низ қайд намуд.

Масалан: Диссертант ҳангоми гузаронидани таснифоти экспертизаҳои судӣ дар асоси такя ба нуктаи назари намояндагони назарияи ҳуқуқ қайд мекунад, ки ҳангоми гузаронидани таснифи экспертизаҳои судӣ, такя намудан ба меъёрҳои санадҳои меъёрии ҳуқуқии батанзимдарорандаи фаъолияти муассисаҳои экспертӣ ва махсусиятҳои экспертизаҳои судии гузаронидашаванда ба мақсад мувофиқ дониста мешавад (саҳ. 50, сархати дуюм).

Ба андешаи мо ҳангоми гузаронидани таснифи экспертизаҳои судӣ санадҳои меъёрии ҳуқуқии танзимкунандаи фаъолияти муассисаҳои экспертӣ ва махсусиятҳои экспертизаҳои судии гузаронидашаванда омили ниҳоӣ буда наметавонанд. Дар ин зимна ба назар гирифта шудани омилҳои дигар, масалан, субъектоне, ки экспертизаҳои судиро мегузаронанд, аз аҳаммият холӣ нест. Аз ин хотир дар ин раванд ба назар гирифта шудани омилҳои дигари таъсиррасон метавонад муҳиммияти тадқиқоти илмиро боз ҳам баланд бардорад.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Солеҳзода Давлатбек Урок як таҳқиқоти мустақил, мукаммал ва дорои аҳамияти илмӣ ва амалӣ мебошад, ки ба талаботи асосии корҳои илмии дараҷаи номзади илм ҷавобгӯ мебошад. Муаллиф тавонистааст, ки масъалаи муҳимро аз нигоҳи назариявӣ ва амалӣ таҳлил намуда, барои рушди минбаъдаи институти экспертизаи судӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон саҳми муайян гузорад. Бо назардошти гуфтаҳои боло, диссертатсияи мазкур метавонад ҳамчун кори илмии ба талабот ҷавобгӯ барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ тавсия карда шавад.

Таҳқиқоти илмии Солеҳзода Давлатбек Урок дар мавзуи «Экспертизаи судӣ дар мурофиаи ҷиноятии ҷумҳурии тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 5.5.9. Ҳуқуқи мурофиаи ҷиноятӣ мансуб мебошад. Диссертатсия дар доираи талаботи банди 31, 33, 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 ва бо тағйиру иловаҳои 26 июли соли 2023, №295 тасдиқ шудааст, таҳия гардида, пурра мутобиқати ҳуқуқӣ ва меъёрии талаботи академиро доро аст.

Сардори шуъбаи экспертизаҳои судӣ – баллистикӣ
ва тиру гилзадони РТК ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон
н.и.ҳ., подполковники милитсия Назрошо Ф.Ю.

Имзои Назаршо Ф.Ю. – ро тасдиқ менамоям!

Сардори РК ва КҲШ ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон
генерал – майори милитсия Халилзода Ҳ.С.

25.05.2026